

Здружение на производители на органски производи „Аронија“
Делчево

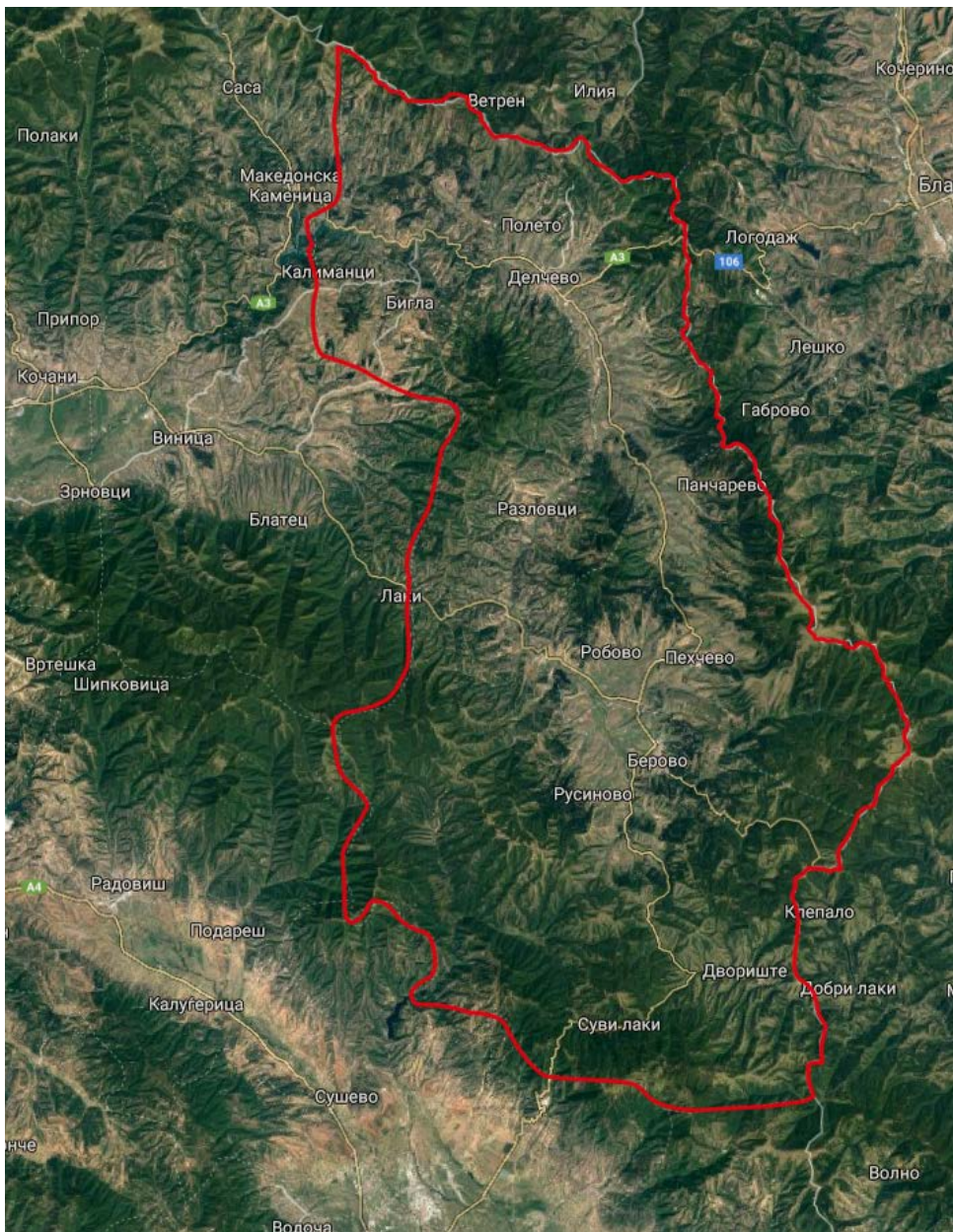
ПРОГРАМА ЗА РЕВИТАЛИЗАЦИЈА НА СТАРИ ОВОШНИ СТЕБЛА ОД АВТОХТОНИ СОРТИ

Октомври 2018, Делчево

SGP The GEF
Small Grants
Programme

Проект: Зачувување на автохтони сорти на овошни култури во Источно
планскиот регион на Р. Македонија

Финансиран од: Глобален Еколошки Фонд – ГЕФ

Програма за мали грантови – ПМГ

Издавач:

Здружение на производители на органски производи „АРОНИЈА“

Делчево

Лектор :

Техничка обработка:

Дизајн и печатење: Печатница Европа 92 Кочани

Тираж: 300 примероци

CIP - Каталогизација во публикација

Национална и универзитетска библиотека “Св. Климент Охридски”,
Скопје

ISBN:

Автор : Проф. д-р Тошо Арсов

Факултет за земјоделски науки и Храна -Скопје

Публикацијата е во рамките на проектот “Зачувување на автохтони
сорти на овошни култури во Источно планскиот регион на Р.
Македонија”.

„Ставовите содржани во оваа публикација се на авторите.
Тие не мора да ги одразуваат гледиштата и мислењата
на Глобалниот еколошки фонд и Програмата за развој на
Обединетите нации “

„ Материјалот содржан во оваа публикација не е предмет на
авторски права.

Тој може да се умножува за строго некомерцијални цели под
услов ГЕФ Програмата за Мали грантови да е цитирана “

Содржина

Вовед.....	5
Запознавање со состојбата на стари и запуштени овошки.....	6
Постапки и операции при ревитализацијата на старите и запуштени стебла.....	8
1. Одстранување на скршени, заболени и суви гранки.....	9
2. Воспоставување на статиката на овошката.....	9
3. Враќање на формата на круната.....	10
4. Распоред на резидбата на неколку години.....	11
5. Осветлување и проветрување на круната.....	12
6. Утврдување на водилката и скелетните гранки.....	13
7. Проредување и подмладување на родните гранки.....	14
8. Преведување на постари гранки.....	15
9. Провоцирање на развој на летораста на оголените гранки.....	16
10. Летни помотехнички операции.....	17
11. Заклучок.....	19

Речник

Летораст Гранките кои пораснале за време од една вегетација (лето)

Круна на овошките делот на овошката од првата скелетна гранка, па до последното разгранување се вика круна.

Водилка е најголемата скелетна гранка во круната. Оди вертикално во продолжение на стеблото и се смета за гранка од нулти поредок на гранење.

Скелетни гранки избиваат директно од стеблото, а кај некои круни и од водилката.

Изданоци се летораста кои развиваат од адвентивни пупки на коренот.

Избојци се летораста кои се развиваат од кореновиот врат и основата на стеблото.

Помотехника ги означува мерките кои индивидуално се превземаат врз секоја овошка посебно. Тука спаѓаат сите мерки кои се применуваат директно на овошката, а имаат за цел да влијаат на порастот, развојот и плодносоењето.

Агротехнички мерки во овошните насади Мерките и постапките кои се изведуваат врз почвата на овошниот насад со цел подобрување на условите за пораст и функционирање на коренот на овошките се нарекуваат агротехнички мерки. Тука спаѓаат одржувањето на површината, обработката, наводнувањето и губрењето.

Диференцијација (формирање, зачнување) на цутни папки

**Здружение на производители на органски производи
„Аронија“ Делчево**

Проект:

**Зачувување на автохтони сорти на овошни култури во
источниот плански регион на република Македонија**

**ПРОГРАМА ЗА РЕВИТАЛИЗАЦИЈА НА СТАРИ ОВОШНИ
СТЕБЛА ОД АВТОХТОНИ СОРТИ**

Проф. д-р Тошо Арсов

Факултет за земјоделски науки и Храна -Скопје

Фотографиите кои се дел од оваа брошура се оригинални. Истите се направени во Малешевско-Пијанечкиот регион, во периодот на траење на проектот, од страна на Проф. д-р Тошо Арсов.

ВОВЕД

Стари овошни стебла, со испреплетени гранки и ситни плодови се честа слика во дворовите или запуштените овошни градини на Источниот дел од Република Македонија. Без разлика дали истите се остаток од некогашен овошен насад или се поединечни стебла по меѓите или во дворовите на напуштените куќи, најчесто со години не се режани и се запуштени. Истите заради бујната генеративна подлога на која се калемени, многу често се прераснати во висина и ширина или понекогаш се слаби, закржлавени и болни. Во овакви случаи ретко раѓаат, најчесто алтернативно преку една година, се со многу ситни и не квалитетни плодови. Подмладувањето бара и работна рака и знаење затоа исплатливоста од нивна ревитализација се поставува како прашање.

ЗАПОЗНАВАЊЕ СО СОСТОЈБАТА НА СТАРИ И ЗАПУШТЕНИ ОВОШКИ

Пред да се пристапи кон подмладување на старите запуштени овошки треба да се одговори на неколку прашања:

- Дали и колку е заболено стеблото?

Доколку поголем дел од круната* е зафатена со ервинија, црнило, пепелница или краставост, не претставува добар знак.

*види речник на страна 3

- **Дали овошката има знаци на виталност и бујност?**

Доколку годишниот прираст на леторастите* е мал, со резидба прирастот на нови леторастите може да се испровоцира, но тоа не секогаш е случај.

- **Дали овошката раѓа секоја година и дали плодовите се со добар вкус?**

Не секогаш старите овошни стебла се од некоја барана или квалитетна сорта. Вкусот е прашање од лична природа и секој сопственик поединечно треба да си одговори на ова прашање.

- **Дали овошката претставува декорација и потреба во дворот или градината?**

Овошните растенија освен за плод, исто така се и многу декоративни со своите цветови и плодови, многу често и со својата раскошна круна претставуваат пријатно место за престој во нивната сенка. Понекогаш овошките се развиваат до таа мера што зафаќаат голем дел од градината или дворот и вршат нивно засенчување. Во вакви случаи подобро е да се искорне овошката и да се засадат повеќе мали овошки со помала бујност, па дури и да се накалемат од истата сорта.

12 .09. 2018 с. Панчарево опш. Пехчево

ПОСТАПКИ И ОПЕРАЦИИ ПРИ РЕВИТАЛИЗАЦИЈАТА НА СТАРИТЕ И ЗАПУШТЕНИ СТЕБЛА

Главна цел на ревитализацијата на старите и запуштени стебла е да се врати обликот и контурите на круната на овошката, бројот и правилниот распоред на скелетните гранки* околку стеблото или водилката* и да раѓа плодови.

Сите помотехнички* мерки треба да се спроведуваат во текот на зимата кога овошката мирува.

31.03.2018 с. Владимирово опш. Берово

1. ОДСТРАНУВАЊЕ НА СКРШЕНИ, ЗАБОЛЕНИ И СУВИ ГРАНКИ

На самиот почеток од резидбата, најпрво се сечат сите гранки кои потерале од стеблото и се наоѓаат под скелетните гранки, а потоа се отстрануваат или се корнат изданоците* или избојците* кои потерале во основата на овошката. Следна постапка е да се исечат сите јаки вертикални гранки, кои растат во средишниот дел на круната, како и сите оштетени или заболени гранки.

2. ВОСПОСТАВУВАЊЕ НА СТАТИКАТА НА ОВОШКАТА

Овошните растенија при својот пораст на надземниот дел (стеблото и круната), најчесто растат во правец на светлината. Доколку од една страна има засенчување или од други причини (силен ветер, невоедначен род и сл.) може да дојде до навалување на круната или целата овошка на една страна. Во таков случај доаѓа до нарушување на статиката на овошката. При резидбата на ваквите овошки се трудиме колку е можна да ја вратиме правилната статика.

27.03.2018 с. Панчарево опш.Пехчево

3. ВРАЌАЊЕ НА ФОРМАТА НА КРУНАТА

Отстранување на сите големи гранки кои не се вклопуваат во основниот скелет на круната, се наоѓаат директно на стеблото или се во внатрешноста на истата.

31.03.2018 с. Владимирово опш. Берово

4. РАСПОРЕД НА РЕЗИДБАТА НА НЕКОЛКУ ГОДИНИ

Строгата резидбата на ваквите овошки не смее да се направи во една година, бидејќи може да дојде до провокација на многу силни леторасты (водопии) кои многу тешко се вклопуваат при формирањето на ревитализираната круна. Треба да се има во предвид дека најмногу до 1/3 од круната може да се одстрани во една година, без да дојде до драстично нарушување на прирастот на овошката.

05.04.2018 с. Црквенец опш. Делчево

5. ОСВЕТЛУВАЊЕ И ПРОВЕТРУВАЊЕ НА КРУНАТА

Внатрешноста на круната треба да биде отворена за да има проветрување и осветленост на внатрешноста на круната. Се отстрануваат сите гранки од средишниот дел на круната, односно 60см должина од основниот дел на скелестата гранка.

31.03.2018 с. Владимирово опш. Берово

6. УТВРДУВАЊЕ НА ВОДИЛКАТА И СКЕЛЕТНИТЕ ГРАНКИ

Пред да се започне со резидбата на овошката, потребно е да се утврди дали круната може да има водилка, а потоа да се утврдат и скелетните гранки.

31.03.2018 с. Владимирово опш. Берово

А: Водилка

Б: Скелетни гранки

7. ПРОРЕДУВАЊЕ И ПОДМЛАДУВАЊЕ НА РОДНИТЕ ГРАНКИ

По целата должина на скелетните гранки се врши прекратување на страничните долги гранки (подолги од 40 цм) и проредување на кратките родни гранчиња (10-15 цм), и проредување на кратките родни гранчиња. При тоа се распоредуваат на секои 20 до 30 см наизменично. Се отстрануваат и сите гранчиња кои се надјавнуваат едно со друго.

05.04.2018 с. Панчарево опш.Пехчево

8. ПРЕВЕДУВАЊЕ НА ПОСТАРИ ГРАНКИ

Се препорачува при резидбата да се одстрануваат вертикалните гранки а притоа да се остава хоризонтална постара гранка, за да се намали бујноста и да се добијат одреден број на плодови во годината на резидба и наредната година.

05.04.2018 с. Панчарево опш.Пехчево

9. ПРОВОЦИРАЊЕ НА РАЗВОЈ НА ЛЕТОРАСТИ НА ОГОЛЕНИТЕ ГРАНКИ

Со време доаѓа до издолжување на гранките. Во ваков случај доаѓа до нивно навалување, при што порастот на врвот се намалува или сосема се стопира. Враќањето на бујноста кај старите овошки е доста проблематично. Во ваков случај се препорачува се орежат, а само појаките и покосо поставените гранките се оставаат.

05.04.2018 с. Панчарево опш.Пехчево

10. ЛЕТНИ ПОМОТЕХНИЧКИ ОПЕРАЦИИ

Во текот на наредната вегетација околу местата каде се отстранети скелетните или подебели гранки, се потеруваат голем број на нови леторасты. Истите треба да се проредуваат, навалуваат и разведат. Во спротивно за неколку години овошката ќе се врати во првобитната состојба. Во текот на летото се отстрануваат сите леторасты кои се потерале од долниот дел на стеблото под скелетните гранки или оние во средишниот дел на круната и се поставени силно вертикално.

05.04.2018 с. Панчарево опш.Пехчево

Со следната зимска резидба се врши проредување на страничните леторастии кои потерала по орежаните гранки. На оние кои се оставаат, за 2 години ќе се формираат родни гранчиња. По појавата на родните гранчиња на цутните папки, резидбата кај овие овошки треба да се прави редовно секоја година.

12.09.2018 с. Панчарево опш.Пехчево

11. ЗАКЛУЧОК

Во руралните средини на Пијанец и Малешевијата се среќаваат овошни стебла од стари сорти од јаболко и круша. Најчесто истите се оставени без примена на никакви агро и помотехнички мерки. Овие овошки се потенцијал како сорти, но и како стебла кои брзо можат да се ревитализираат за да плододават релативно квалитетни плодови. За нивно зачувување и ревитализација треба да се пристапи внимателно и студиозно, за да не се направат и поголеми грешки.

31.03.2018 с. Владимирово опш. Берово

Литература

1. Кипријановски Марјан и сор. 2017. Агроеколошки мерки за производство на јаболко. Епицентар, Скопје.
2. Мишич Петар и сор. 2001. Вочарство. ЗМ Графика Врњачка бања.
3. Мишич Петар. 1994. Јабука. Нолит, Белград.
4. Ристевски Борис. 1995. Подигање и одгледување на овошни насади. Бигос, Скопје.
5. Шошкич Миладин. 2010. Резидба вочака. Партенон, Белград.
6. <https://www.scribd.com/document/369176931/Rezidba-vocaka1-pdf>.

Здружението на производители на органски производи „АРОНИЈА“ од Делчево е основано во 2003 год.

ВИЗИЈА

Пијанечко-Малешевскиот фармер препознатлив производител на органска храна.

МИСИЈА

Обезбедување на органска храна која го подобрува и одржува здравјето и работната способност на граѓаните, придонесува кон зачувување на животната средина и социо-економскиот развој на Пијанечко-Малешевскиот регион.

РЕАЛИЗИРАНИ ПРОЕКТИ

- „Едукација за органско земјоделие“, финансирано од Мировен корпус, 2005 г.
- „Заштита на стара сорта на сина слива во Пијанечко-малешевски крај“, финансиран од ГЕФ/ПМГ, 2006 г.
- „Да ги вратиме старите сорти на јаболка и круша на нашите трпези“ финансиран од ГЕФ/ПМГ 2008 г.
- Едукација за органско производство на ситно овошје, финансиран од МЗШВ, 2009 г.
- „Да ги вратиме старите сорти на јаболка и круша на нашите трпези“ – зголемување, финансиран од ГЕФ/ПМГ, 2012 г

Партнери во проектот Live and let bee - органско пчеларство финансиран од програмата Erasmus + 2015-2017 год. носител на проектот Бугдај од Турција со партнери од Холандија и Англија

ЧЛЕН НА СЛЕДНИТЕ МРЕЖИ:

- Федарација на производители на органски производи на Македонија
- Авалон Холандија

КОНТАКТ:

Христов Фиданчо, Претседател

Телефон: 075 / 598 – 206

Ул. „Вера Јоциќ“ 33, 2320 Делчево

Email: aronija.mk@gmail.com

Брошурата е изработена со поддршка од: Глобален еколошки фонд
Програма за мали грантови

